

Тріпільський Г.Я.
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ, В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Виникнення Інтернету як наслідок науково-технічного прогресу в правовій площині дало розвиток новим правовідносинам, що не були відомі менш динамічній, архіичній юриспруденції. Право не було готове до урегулювання правовідносин, що пов'язані з Всесвітньою павутиною, і галузь цивільного процесуального права не стало винятком. На практиці стикаємося з неоднаковими позиціями судів з приводу допустимості доказів, отриманих у мережі інтернет. Питання проблематики допустимості доказів, отриманих у мережі інтернет, знаходимо у дослідженнях О. Горбаня, А. Каламайко, О. Козлова. Проте сучасна доктрина цивільного процесу не має ґрунтовних наукових досліджень з даного питання. Вказане пояснює актуальність даного дослідження.

За змістом статті 59 Цивільного процесуального кодексу України суд не бере до уваги докази, які одержані з порушенням порядку, встановленого законом; обставини справи, які за законом мають бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватись іншими засобами доказування [1]. Відповідно до Постанови Пленуму Верховного Суду України № 9 від 1 листопада 1996 року «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» докази повинні визнаватись такими, що одержані незаконним шляхом, наприклад, тоді, коли їх збирання й закріплення здійснено або з порушенням гарантованих Конституцією України прав людини і громадянина, встановленого процесуальним законодавством порядку, або не уповноваженою на це особою чи органом, або за допомогою дій, не передбачених процесуальними нормами [2]. Така позиція Верховного Суду України не входить у протиріччя з правовою природою доказу, отриманого у мережі інтернет, а, отже, вказані докази слід вважати допустимими та такими, що у будь-якому випадку підлягають оцінці судом на предмет належності і допустимості.

Цивільне процесуальне законодавство прямо не називає відомості, отримані у мережі інтернет, засобами доказування, тому правові

підстави допустимості доказів, отриманих у мережі інтернет, знаходимо в інших нормативно-правових актах. Правовою основою допустимості доказів, отриманих у мережі інтернет, є положення статті 8 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» за змістом якої юридична сила електронного документа не може бути заперечена виключно через те, що він має електронну форму, допустимість електронного документа як доказу не може заперечуватися виключно на підставі того, що він має електронну форму [3].

В той же час, з формально-юридичного підходу електронний документ не є засобом доказування в цивільному процесі, а тому потребує конвертації у процесуально передбачену форму засобу доказування.

За змістом вказівок Державного арбітражу СРСР «Про використання в якості доказів по арбітражним справам документів, підготовлених за допомогою електронно-обчислювальної техніки» від 29.06.1979 № И-1-4 сторони по арбітражним справам в обґрунтування своїх вимог і заперечень вправі представляти арбітражам документи, підготовлені за допомогою електронно-обчислювальної техніки. Ці документи, оскільки вони містять дані про обставини, мають значення для справи, повинні прийматися органами арбітражу на загальних підставах в якості письмових доказів. З вказаної позиції вбачається, що електронний доказ, виготовлений в формі документу, тобто поміщений на паперовий матеріальний носій, набуває процесуальної форми письмового доказу [4].

Проблема конвертації електронного доказу в письмовий доказ полягає у питаннях зберігання і фіксації оригіалу такого доказу в самій мережі Інтернет, оскільки особа, що здійснює адміністрування електронної сторінки, має технічну можливість змінити або видалити такий електронний доказ з мережі. Самі лише роздруківки змісту електронного документу з мережі не відповідають вимозі допустимості, оскільки при виготовленні паперової копії такого документу не виключено втручання у його зміст. Так само після видалення доказів з мережі суд не може порівняти копії з оригіалом.

За змістом статті 5 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» електронний документ — документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа; електронний документ може бути створений, переданий, збережений і перетворений електронними засобами у візуальну форму. Візуальною формою подання електронного документа є відображення даних,

які він містить, електронними засобами або на папері у формі, придатній для приймання його змісту людиною. Згідно статті 7 вказаного закону оригінал електронного документа повинен давати змогу довести його цілісність та справжність у порядку, визначеному законодавством; у визначених законодавством випадках може бути пред'явлений у візуальній формі відображення, в тому числі у паперовій копії. Електронна копія електронного документа засвідчується у порядку, встановленому законом. Копією документа на папері для електронного документа є візуальне подання електронного документа на папері, яке засвідчене в порядку, встановленому законодавством. Статтею 75 Закону України «Про нотаріат» встановлено, що нотаріуси, посадові особи органів місцевого самоврядування, які вчиняють нотаріальні дії, засвідчують вірність копій документів, виданих підприємствами, установами і організаціями за умови, що ці документи не суперечать закону, мають юридичне значення і засвідчення вірності їх копій не заборонено законом.

Ми не бачаємо суперечностей між поняттям електронного документа, передбаченого статтею 5 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» та поняттям документа в контексті статті 75 Закону України «Про нотаріат» [5]. Отже, ми приходимо до висновку, що нотаріуси можуть нотаріально посвідчувати копії електронних документів.

Так само в якості однієї з форм фіксації інформації в мережі Інтернет в світі застосовується нотаріальне посвідчення змісту електронної сторінки. Так, пунктом другим статті 102 Основ законодавства про нотаріат Російської Федерації передбачено здійснення нотаріусами Російської Федерації протоколу огляду веб-сайту [6]. Вказаною нормою можна скористатися також в Україні відповідно до приписів статті 12 Конвенції про правову допомогу і правові відносини в цивільних, сімейних і кримінальних справах від 07.10.2002 року, яка є діючою як для України, так і для Російської Федерації. Так, документи, які на території однієї з Договірних Сторін видані або засвідчені компетентною установою або спеціально на те уповноваженою особою в межах його компетенції та за встановленою формою і скріплені гербовою печаткою, приймаються на територіях інших Договірних Сторін без будь-якого спеціального посвідчення. Документи, які на території однієї з Договірних Сторін розглядаються як офіційні документи, користуються на територіях інших Договірних Сторін доказовою силою офіційних документів [7].

Електронний документ може набути також процесуальної форми висновку експерта. Зважаючи на можливість зміни змісту доказу, розміщеного в мережі інтернет, зацікавленими сторонами, звернення до експертної установи актуальне до моменту виникнення спору, коли зацікавленим особам про спір не відомо. Так, вважаємо висновок експерта, атестованого за спеціальністю «Дослідження телекомунікаційних систем (обладнання) та засобів», з питань дослідження веб-сторінки відповідає вимозі допустимості доказу.

Вважаємо також можливим фіксацію змісту доказу з мережі Інтернет шляхом застосування процесуального конструкції огляду доказів за їх місцем знаходження в порядку статті 140 Цивільного процесуального кодексу України.

За змістом вказаного приходимо до висновку, що докази, отримані в мережі Інтернет, залежно від порядку їх отримання та фіксації на матеріальному носії, можуть відповідати вимогам допустимості доказу.

Література:

1. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР): Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. 2004. — № 40-41, 42. — С.492. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
2. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя // Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 01.11.96 року. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>.
3. Про електронні документи та електронний документообіг // Відомості Верховної Ради України (ВВР): Закон України від 22.05.2003 № 851-IV — № 36. — 275 с. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.
4. Про використання в якості доказів по арбітражним справам документів, підготовлених за допомогою електронно-обчислювальної техніки // Вказівки Державного арбітражу СРСР від 29.06.1979 № И-1-4. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v-1-4400-79>.
5. Про нотаріат // Відомості Верховної Ради України (ВВР): Закону України від 02.09.1993 № 3425-XII — № 39. — 383 с. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>.
6. Основы законодательства Российской Федерации о нотариате // Федеральный закон от 11.02.1993 N 4462-1. — Режим доступу: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_1581.
7. Конвенція про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах // Конвенція, Міжнародний документ від 07.10.2002 — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_619.